

УДК 336.7

Гуденко Б. О., аспірант
ДННУ «Академія фінансового управління»,
м. Київ, Україна
Карашенко В. С., незалежний експерт

ДОБРОВОЛЬЧІ ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ SMART-РОЗВИТКУ

У зв'язку з початком російської збройної агресії проти України був прийнятий Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [1].

Територіальна оборона ґрунтується на принципах територіальності, масовості, мінімального часу на розгортання та приведення підрозділів територіальної оборони у готовність до дій, єдиноначальності, централізації управління та децентралізації і контрольованої автономності застосування сил і засобів територіальної оборони, активності, рішучості та безперервності ведення територіальної оборони, наполегливості у досягненні мети територіальної оборони, узгодженого, спільного застосування сил і засобів, залучених до ведення територіальної оборони, безперервності взаємодії сил і засобів територіальної оборони, всебічного врахування і повного використання моральних та психологічних факторів.

Законом України «Про основи національного спротиву» [4] регламентовано правові та організаційні засади побудови територіальної оборони. Відповідно до статті 25 зазначеного Закону соціальний і правовий захист військовослужбовців, які беруть участь у заходах підготовки та виконанні завдань територіальної оборони, здійснюється згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [2].

На членів добровольчих формувань територіальних громад під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони поширюються гарантії соціального і правового захисту, передбачені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Комплектування Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на контрактній основі (стаття 9 Закону України «Про основи національного спротиву»). Водночас порядок комплектування Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад залишається законодавчо невизначеним, що зумовлює необхідність його спеціального законодавчого закріплення. Так, у статті 24 Закону України «Про основи національного спротиву» визначається, що на військовослужбовців та добровольців добровольчих формувань територіальних громад поширюється лише дія Закону України Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», без указівки на те, що на них так само поширюються пільги та гарантії, передбачені Законом України «Про статус ветеранів, гарантії їх соціального захисту» (згідно із змінами, внесеними Законом України від 15.03.2022 року № 2121-IX), що потребує також врегулювання.

У 2022–2023 роках бюджетне законодавство зазнало низки змін. Бюджетний кодекс України від початку повномасштабного вторгнення був доповнений рядом норм, якими спрощено порядок проведення певних бюджетних процедур з метою покращення оперативності прийняття бюджетних рішень на місцях, узаконено здійснення видатків одночасно з різних бюджетів, доповнено перелік напрямків використання бюджетних

коштів на першочергові потреби та на цілі відсічі збройній агресії РФ проти України. Однак в частині фінансової підтримки добровольчих формувань територіальних громад з місцевих бюджетів існують й досі певні законодавчі обмеження, які стримують посилення такої підтримки.

Саме тому постає негайно необхідність удосконалення окремих норм Бюджетного кодексу України, зокрема в частині [3; 5–6]:

включення до видатків, що можуть здійснюватись з усіх місцевих бюджетів видатки на заходи, спрямовані на посилення обороноздатності і безпеки держави, в тому числі закупівлю товарів, робіт і послуг в інтересах добровольчих формувань територіальних громад, згідно пропозицій військового командування, погоджених відповідними головними розпорядниками коштів державного бюджету;

реалізації місцевих програм посилення обороноздатності і безпеки держави та сприяння матеріально-технічному забезпеченню добровольчих формувань територіальних громад, зареєстрованих на відповідних територіях;

надання право на період дії воєнного стану органам місцевого самоврядування, місцевим державним адміністраціям, військово-цивільним адміністраціям або військовим адміністраціям видатки реалізації місцевих програм посилення обороноздатності і безпеки держави здійснювати шляхом надання міжбюджетних трансфертів;

встановлення, що на період дії воєнного стану виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради територіальної громади, територія якої тимчасово окупована, може приймати рішення за поданням місцевих фінансових органів щодо затвердження місцевого бюджету та внесення до нього змін; про затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування; про

передачу коштів у вигляді міжбюджетного трансферту до відповідного місцевого бюджету без укладення договорів.

Література

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.

2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

3. Марчук І. П., Тріпак М. М., Петруха С. В., Лаврук О. В., Тимків А. О. Інклюзивність контингенту здобувачів як елемент формульного фінансування закладів вищої освіти. Інклюзія і суспільство. 2023. Випуск 3. С. 12–19. DOI: <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2023-3-2>.

4. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

5. Petrukha N. M., Petrukha S. V., Hudenko B. O., Hudenko O. D. The Policy of Heroes – A New Philosophy of Veteran Business. Business Inform. 2024. № 1. 392–404. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-392-404>.

6. Petrukha N., Petrukha S., Alekseienco N., Kushneruk O., Mazur A. Social Imperatives of Public Finance: War Adaptation and Principles of Post-War Recovery. Financial and Credit Activity-Problems of Theory and Practice. 2023. Volume 3 (50). P. 358–371. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4031>.